

Beleidsplan Diaconie van de Protestantse Gemeente Barendrecht

2019 – 2022

Inhoud

1. Inleiding
2. Veranderende maatschappelijke omstandigheden
3. De Diaconie als het hart van de vitale Kerk
4. Onze missie
5. De wijkdiaconieën en het College van Diakenen
6. Activiteiten, vermogen en bekostiging
7. Toekomst

Bij het schrijven van deze nota is gebruik gemaakt van, en geciteerd uit, onder andere de volgende publicaties. Deze nota verwijst naar deze publicaties via de nummering (1), (2), enz.

1. F. van Iersel, Diaconie is een weg waarlangs God zich openbaart. www.oecumene.nl/nieuws-blogs/blogs/980-diaconie-is-een-weg-waarlangs-god-zich-openbaart.
2. H. Noordegraaf, Kerk en Wmo: de eerste vijf jaren (2007-2011). Een onderzoek naar (kritische) participatie van kerken in de Wmo. Stichting Rotterdam, 2012.
3. H. Noordegraaf, De diaconale C-factor. De betekenis van Calvijn voor het diaconaat. Stichting Rotterdam, 2009.
4. M.C. Berends, De diaconie is het vitale hart van de kerk. Diaconia, april 2015, 8-9.
5. Plaatselijke regeling ten behoeve van het leven en werken van de Protestantse Gemeente Barendrecht.
6. A. Damstra, Maak jongeren warm voor het diaconaat. Diaconia, augustus 2017, 8-9.
7. M.C. Berends, Een maatje tegen eenzaamheid. Diaconia, augustus 2017, 16-17.
8. I. Bakker, Wie niet op weg gaat, komt nergens. Diaconaal spoorzoeken op onbekend terrein. Diaconale lezing Stichting Rotterdam, 7 oktober 2016.
9. J. Franken, H. Noordegraaf, Zorgzame kerk. Kerkzijn in een participatiesamenleving. Vervolgonderzoek. Protestantse Kerk/Kerk in Actie, Utrecht, 2016.

1. Inleiding

We leven in een snel veranderende samenleving. Veranderend door technologische, maar niet minder door medische en sociale ontwikkelingen. Daarnaast staan belangrijke elementen van de na de Tweede Wereldoorlog opgebouwde verzorgingsstaat op de tocht. Dit kan mensen onzeker maken en in problemen brengen.

Tegelijkertijd polariseert de samenleving: de acceptatie van anderen-zoals-zij-zijn staat in veel situaties onder druk. Ieder mens heeft als beelddrager van God echter zijn eigen waardigheid, ongeacht zijn rol in de samenleving, ongeacht zijn fysieke en psychische situatie, en ongeacht zijn overtuiging en geaardheid. De taak van de Kerk, en in het bijzonder van de Diaconie, is om de zorg voor en verontwaardiging over onrecht, en passie voor rechtvaardigheid, te mobiliseren, de Overheid daar nadrukkelijk op te wijzen, en tegelijk om mensen die maatschappelijk, sociaal, cultureel, of religieus niet of niet goed kunnen meekomen (of zelfs buitengesloten worden) te helpen en te bevestigen in hun mens-zijn als kind van God (1).

In Artikel 5, lid 3 van de Kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) wordt de rol van de diakenen als volgt beschreven:

“De diakenen zijn in het bijzonder geroepen tot de dienst aan de Tafel van de Heer en het inzamelen en uitdelen van de liefdegaven, de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in de gemeente en de wereld, de toerusting van de gemeente tot het vervullen van haar diaconale roeping en de verzorging van de vermogensrechtelijke aangelegenheden van diaconale aard.”

Dit ‘Beleidsplan 2019 - 2022 van de Diaconie van de Protestantse Gemeente Barendrecht’ beschrijft de beleidsvoornemens voor de genoemde periode, en blikst vooruit op de periode daarna. Daaraan voorafgaand beschrijft deze nota een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op het werkveld van de Diaconie (hoofdstuk 2), en analyseert zij de positie en taak van de Diaconie in kerk en samenleving (hoofdstuk 3).

Als diakenen willen wij in navolging van Jezus Christus oog en oor hebben voor de nood van mensen dichtbij en veraf, en helpen om die nood te verminderen. Die hulp willen wij graag met zoveel mogelijk andere gemeenteleden op zoveel mogelijk terreinen verlenen, ook om daardoor inhoud te geven aan de wens van onze kerkelijke gemeente om een *missionaire en diaconale gemeente* in onze samenleving te zijn.

2. *Veranderende maatschappelijke omstandigheden*

De Kerk heeft altijd aandacht en zorg willen geven aan weduwen, wezen, zieken, vluchtelingen en anderen in probleemsituaties. Dit was en is niet alleen een persoonlijke taak van de gelovigen, maar daarvoor hebben de Kerk en haar leden ook allerlei organisaties opgebouwd (weeshuizen, bejaardentehuizen, klinieken, gezinszorg, maatschappelijk werk, etc.). Na de Tweede Wereldoorlog hebben overheden in Nederland en andere westerse landen de ‘verzorgingsstaat’ opgebouwd om daarmee voor haar burgers oplossingen te bieden voor nieuwe vormen van armoede en bestaansonzekerheid die een gevolg waren van de opkomst van de markteconomie en het proces van oprukkende industrialisering. Dit, langs drie lijnen (2):

- De overheid is uitdrukkelijk medeverantwoordelijk voor het sociaal-economisch beleid en de bestaanszekerheid van haar burgers.
- De uitbouw van de sociale zekerheid.
- De uitbouw van zorg en welzijnswerk.

Sinds de jaren '80 van de vorige eeuw ligt de verzorgingsstaat onder vuur als gevolg van een aantal ontwikkelingen die zich laten aanduiden met de steekwoorden financiële overwegingen (de vraag naar de betaalbaarheid), terugdringen van de kosten voor het bedrijfsleven om de concurrentiepositie te versterken, principiële kritiek (de uitbreiding van de rol van de overheid zou de eigen verantwoordelijkheid van burgers en hun verbanden ondermijnen), individualisering (meer eigen keuze-mogelijkheden en beslissingsbevoegdheid), en demografische veranderingen (zoals toename van het aantal echtscheidingen en het proces van vergrijzing). Dit leidde tot heroverweging en herziening van tal van elementen van de verzorgingsstaat.

Aan de herziening van de verzorgingsstaat lag geen blauwdruk ten grondslag, maar de zich opstapelende effecten van beleidsmaatregelen leidden wel tot een ander type samenleving: soberder t.a.v. de hoogte, duur en voorwaarden verbonden aan uitkeringen, strenger, activerend (leidend naar betaalde arbeid), meer marktwerking (privatisering, deregulering, toepassing van marktwerking bij de overheid en de non-profitsector), meer nadruk op de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid, meer nadruk op de rol van sociale netwerken en maatschappelijke organisaties, en tenslotte een proces van decentralisatie van verantwoordelijkheden: van de landelijke overheid naar lokale overheden (2).

Parallel hieraan vindt bij de formele zorg- en welzijnsorganisaties schaalvergroting plaats door samenvoeging van organisaties (ook van in oorsprong Christelijke organisaties met niet-Christelijke organisaties), waarbij professionalisering en taakverdeling, en de ontkerkelijking, maakt dat kerken en kerkelijke instellingen in de toekomst niet of veel minder bij deze organisaties betrokken zullen zijn.

De in 2007 ingevoerde Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) vormt een kader dat veel van de consequenties van deze ontwikkelingen probeert op te vangen. Daarbij wordt niet gedacht in termen van beperkingen van mensen, maar in termen van *eigen kracht* van mensen met problemen en het samen met burgers en maatschappelijke organisaties bedenken en realiseren van oplossingen voor deze problemen. Daarbij hebben de burgerlijke gemeenten een *compensatieplicht*. Artikel 4 van de WMO zegt wat dit betreft:

“Ter compensatie van de beperkingen die een persoon ondervindt in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie treft het college van

burgemeester en wethouders voorzieningen op het gebied van maatschappelijke ondersteuning die hem in staat stellen

- *een huishouding te voeren;*
- *zich te verplaatsen in de woning;*
- *zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel; en*
- *medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.*

Bij het bepalen van de voorzieningen houdt het college van burgemeester en wethouders rekening met de persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager van de voorzieningen, alsmede met de capaciteit van de aanvrager om uit een oogpunt van kosten zelf in maatregelen te voorzien.”

Dit Artikel 4 is vaag ten aanzien van de criteria voor de ‘eigen kracht’ van de betrokkenen en de criteria waaraan de door de burgerlijke gemeente te leveren voorzieningen precies moeten voldoen. Dit leidt in de contacten met de gemeente (met name met vertegenwoordigers van de wijkteams) regelmatig tot ‘onderhandelingen aan de keukentafel’ en tot teleurstelling en problemen wanneer de ‘eigen kracht’ van de aanvrager en zijn omgeving wordt overschat. Uit onderzoek blijkt dat dit met name geldt voor mantelzorgers en voor mensen met een chronisch psychisch probleem of een psychisch-sociaal probleem.

Het feit dat de WMO voorschrijft dat de burgerlijke gemeente burgers en maatschappelijke organisaties dient te betrekken bij het bedenken en realiseren van oplossingen voor mensen met problemen, heeft gevolgen voor de Kerk als, gelukkig nog steeds, een van de belangrijkste maatschappelijke organisaties. Daarbij loopt de Kerk het risico zich te laten gebruiken door de overheid om te compenseren waar de overheid zelf, als eerst verantwoordelijke voor het welzijn van haar burgers, tekort schiet.

Kerken zijn echter geen verenigingen die naast bevrediging van religieuze behoeften ook nog aan naastenliefde doen. Integendeel, ze bestaan uit mensen die geroepen zijn om het Koninkrijk Gods te verhaasten, om Christus te belijden en om Christus te volgen, en met het oog hierop in de liturgie samen komen. In die samenkomsten gaat het niet alleen om naastenliefde en barmhartigheid, maar ook om Vrede en Gerechtigheid (1).

Daarmee keren we voor een deel terug naar de situatie van vóór de ontwikkeling van de verzorgingsstaat, met dit verschil dat door de secularisatie het aantal kerkleden aanzienlijk kleiner is geworden en de maatschappelijke situatie ook in andere opzichten sterk veranderd is. Belangrijke aspecten van deze veranderingen zijn de minder vanzelfsprekende plaats die de Kerk in het leven van veel kerkleden inneemt, de individualisering, het feit dat in veel gezinnen beide partners werken, en, ook los daarvan, mensen een grote druk ervaren vanwege de snelle maatschappelijke ontwikkelingen, de prestatiemoraal en de behoefte om op allerlei terreinen (luxe, vakanties, fitness, televisie) ‘niet achter te blijven’.

Ondanks de grote welvaart in ons land zijn er grote groepen die van dag tot dag in zorgen leven en nauwelijks het hoofd boven water kunnen houden. Die groepen beperken zich niet tot mensen in de schuldsanering of met een bijstandsuitkering. In toenemende mate leven ook werkenden in armoede*: inmiddels meer dan 300.000, waarvan bijna de helft ZZP-ers. Een andere belangrijke groep mensen met problemen wordt gevormd door gescheiden mensen met kinderen.

*Het Sociaal Cultureel Planbureau hanteert een armoedegrens van 1063 euro netto per maand voor een alleenstaande, en 2000 euro netto per maand voor een paar met twee kinderen (bedragen 2018).

Los van het feit dat de WMO de betrokkenheid van burgers en maatschappelijke organisaties noemt bij het bedenken en realiseren van oplossingen voor mensen met problemen, heeft de Kerk op dit terrein dus haar eigen opdracht. Niet in plaats van de overheid, maar naast en in aanvulling op de overheid, die de eerste verantwoordelijkheid heeft voor het welzijn van haar burgers, waarbij het perspectief van de Kerk veel verder reikt: om als profetisch geweten op te treden, met verwijzing naar het Koninkrijk Gods.

Dit stelt het kader voor de Diaconie om vanuit die visie met eigen prioriteiten te luisteren naar en op te komen voor mensen-in-de-knel en hen te helpen om hun problemen de baas te worden of met hun problemen te kunnen participeren in de samenleving. Dit laat onverlet dat het gewenst kan zijn om op onderdelen af te stemmen met de gemeentelijke overheid, en daarmee samen te werken. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de in het kader van de WMO opgerichte wijkteams van de burgerlijke gemeente. Niet om even wat vrijwilligers te leveren voor de taken van de gemeentelijke overheid, maar vanuit het perspectief op het Koninkrijk Gods en dus de eigenstandige taakopvatting van de Kerk, als navolgers van Jezus Christus.

3. De Diaconie als het vitale hart van de Kerk

Prof. dr. Herman Noordegraaf, bijzonder hoogleraar Diaconaat aan de Protestantse Theologische Universiteit, schrijft dat Johannes Calvijn in zijn streven naar vernieuwing van het Christelijk geloof en de Kerk ook nadrukkelijk aandacht gaf aan het diaconaat en de sociaal-economische vraagstukken van zijn tijd (3). In het slot van zijn analyse van de betekenis van Calvijn voor het diaconaat in onze tijd noemt prof. Noordegraaf een tiental punten:

- De kerkelijke betrokkenheid bij materiële en sociale noden is geen bijkomende zaak, maar hoort tot het hart van het kerk-zijn.
- De verbinding tussen het geestelijke en sociale moet terug te vinden zijn in de liturgie. Liturgia (de verering van God) en diaconia komen bij uitstek samen in het Heilig Avondmaal, maar deze verbinding hoort ook haar uitdrukking te vinden in onze liederen, de gebeden, de prediking en de collecte.
- De diaconale aspecten van het Heilig Avondmaal zijn wezenlijk voor het begrijpen van de betekenis van het Heilig Avondmaal; het Heilig Avondmaal bepaalt ons bij de vraag hoe we in de samenleving met geld en goederen omgaan.
- Het is mede de taak van de overheid om het kwaad te bedwingen en gerechtigheid te bevorderen. Indien nodig dient de Kerk, mede op basis van haar eigen inzet voor mensen-in-de-knel, de overheid hierop aan te spreken.
- Het omgaan met geld en goederen is een geloofsvraag van de hoogste orde. Dit omgaan moet zich richten naar de regel van de liefde, waarbij de positieverbetering van de arme prioriteit heeft.
- Bezit heeft een sociale functie. We dienen ons daarom af te vragen hoe we aan ons geld en onze goederen komen en hoe we ze aanwenden.
- De Diaconie moet het beheer van geld en goederen richten op de bevordering van armoedebestrijding en duurzaamheid.
- De Diaconie moet het gesprek over en de bezinning op het omgaan met geld en goederen onder gemeenteleden stimuleren en ondersteunen.
- De Diaconie moet het gesprek over en de bezinning op geloof en economie stimuleren en ondersteunen.
- Bij al het bovenstaande gaat het om de eer van God: wij verheerlijken God met liederen en gebeden, maar ook door hongerigen te voeden, dorstigen te laven, krotten op te ruimen, vreemdelingen onderdak te geven, en gerechtigheid en barmhartigheid te zoeken.

Landelijk onderzoek van de Federatie van Diaconieën, Kerk in Actie en Knooppunt Kerken en Armoede heeft uitgewezen dat diaconieën de laatste jaren op steeds meer terreinen actief zijn in de samenleving en dat het beroep dat op diaconieën wordt gedaan waarschijnlijk verder zal groeien. De hoofdconclusies van dit onderzoek zijn (4):

- De inzet en ambitie van diaconieën groeien.
- Hun werk wordt beïnvloed door de nieuwe participatiesamenleving.
- Diaconieën dragen ruim een kwart miljard euro per jaar bij in geld en inzet.
- Zij signaleren tevens knelsituaties en bespreken deze met de overheid.
- De samenwerking tussen diaconieën onderling en met de overheid groeit.
- Diakenen hebben een groot verantwoordelijkheidsgevoel.
- Diakenen zijn mensgericht en doen hun werk met plezier.

Deze toenemende inzet en ambitie is ook in onze gemeente zichtbaar in de vele activiteiten die worden ontplooid. Dit geldt zowel op het niveau van de wijkdiaconieën als ten aanzien van het College van Diakenen, maar is ook zichtbaar in de participatie van steeds meer andere gemeenteleden en in de afstemming en samenwerking met andere organisaties (Voedselbank, Stichting Present, Kledingbank, Platform Vluchtelingen en Statushouders, Diaconaal Platform Barendrecht).

Daarmee willen we gehoor geven aan de oproep van Paulus in hoofdstuk 12 van zijn brief aan de Romeinen:

“Ons lichaam, dat een eenheid is, bestaat uit veel delen en al die delen hebben een verschillende functie. Op dezelfde manier vormen wij met ons allen een lichaam door onze eenheid met Christus, en we zijn ieder afzonderlijk als delen van dat lichaam met elkaar verbonden. We hebben allemaal verschillende gaven zoals God ons die gegeven heeft. Als het ons gegeven is zijn wil openbaar te maken, moeten we het doen in overeenstemming met het geloof. Hebben we de gave om hulp te verlenen of onderwijs te geven, dan moeten we dat doen. Als we anderen kunnen aanmoedigen, moeten we ze aanmoedigen. Wie iets heeft om uit te delen, moet vrijgevig zijn. Wie leiding geeft, moet zich inspannen. Wie medelijden toont, moet het opgewekt doen.”

4. *Onze missie*

Het voorgaande illustreert het brede werkveld van de Diaconie: overal waar mensen in de knel komen, als mens en als beeldrager van God niet tot hun recht komen, ligt een taak voor de diakenen. Maar niet alleen voor hen. We zijn allemaal geroepen om navolgers van Jezus Christus te zijn, om te getuigen van Gods Koninkrijk, om ons in te zetten voor Vrede en Gerechtigheid, en om om te zien naar onze naasten. Om te helpen waar geen of onvoldoende andere helpers zijn. Daarbij zijn er uiteraard ook beperkingen. Geen principiële, maar wel praktische: niet alles kan, en dat wat wel kan, kan niet allemaal tegelijk. Niet door gebrek aan menskracht, en niet door gebrek aan geld.

Van de diakenen, en in het bijzonder van de wijkdiaconieën en het College van Diakenen (CvD), mag worden verwacht dat zij, naast persoonlijke aandacht voor mensen-in-de-knel, leiding geven aan het wijzen op en de aanpak van structurele problemen die het perspectief op Vrede en Gerechtigheid belemmeren, bijvoorbeeld aan het wijzen van de gemeentelijke overheid op haar wettelijke en morele compensatieplicht ten aanzien van mensen die beperkingen ondervinden in hun zelfredzaamheid en hun maatschappelijke participatie.

Dit betekent voor ons als navolgers van Jezus Christus:

- Inzet voor barmhartigheid en gerechtigheid, voor Vrede en Heelheid van de Schepping: hulp aan mensen die lijden door armoede, onrecht, ziekte, eenzaamheid, geweld, honger, natuurrampen.
- Onder de aandacht brengen van maatschappelijke tekortkomingen en maatschappelijk onrecht bij de betrokken overheden en in de samenleving: aandacht voor gelijke kansen en toegankelijkheid; voor non-discriminatie en gelijkwaardigheid; voor mensen met een handicap en voor persoonlijke autonomie; voor volledige en daadwerkelijke participatie in de samenleving.
- Stimuleren en toerusten van mensen om daarvan gebruik te maken.
- Aandacht geven aan deze missie in de samenkomsten van de kerkelijke gemeente, in het bijzonder in de diensten waarin het Heilig Avondmaal wordt gevierd en bij de diaconale collectes.

De Commissie Zending, Werelddiaconaat en Ontwikkelingssamenwerking (Cie ZWO) heeft een bijzondere taak ten aanzien van de missionaire activiteiten vanuit de Diaconie, en de ontwikkelingssamenwerking. De Cie ZWO kiest elke vier jaar, in principe in afstemming met de landelijke Kerk in Actie-organisatie, een missionair project en een diaconaal project in een ontwikkelingsland dat gedurende ten minste vier jaar substantiële financiële steun vanuit onze gemeente ontvangt. Daarnaast heeft de Cie ZWO bijzondere aandacht voor andere missionair-diaconale projecten in ontwikkelingslanden, en ontplooit zij acties om die projecten financieel te ondersteunen.

Het werkveld van diakenen en anderen die zich voor de diaconale missie van de Kerk inzetten is breed. Dat kan mensen afschrikken. Onnodig! Jezus heeft de weg gewezen; Hij gaat met je mee. Je staat er dus niet alleen voor. Bovendien, als diaken of diaconaal medewerker ben je onderdeel van een groot team enthousiaste mensen. En de mensen die je helpt zijn bijna altijd blij en dankbaar. Bovendien, je krijgt een taakomschrijving, en je krijgt de gelegenheid om cursussen te volgen over het diaconaat.

5. De wijkdiaconieën en het College van Diakenen

De ‘Plaatselijke regeling ten behoeve van het leven en werken van de Protestantse Gemeente te Barendrecht’ bepaalt in paragraaf 4.2. de vermogensrechtelijke aangelegenheden en taakverdeling binnen de Diaconie, zowel wat betreft de Immanuëlkerk als ten aanzien van de overige wijkgemeenten (5).

Wat betreft de vermogensrechtelijke aangelegenheden onderscheidt de plaatselijke regeling de volgende budgetten:

- vermogen;
- ‘levend geld’ van de Hervormde wijkgemeente b.a. Immanuëlkerk; en
- ‘levend geld van de overige wijkgemeenten.

Het beleid en beheer ten aanzien van het vermogen wordt gevoerd door het College van Diakenen (CvD), waarbij uitgangspunt is dat het vermogen onaangetast blijft en daarvan alleen de opbrengsten gebruikt kunnen worden.

Het beleid en beheer van ‘levend geld’ wordt zelfstandig gevoerd door de wijkraad van de Hervormde wijkgemeente b.a. Immanuëlkerk enerzijds, en de gezamenlijke overige wijkraden anderzijds. Dit ‘levend geld’ wordt verkregen door de jaarlijkse actie ‘Diaconale bijdrage’ (voorheen MDB-actie genoemd), incidentele giften, legaten en collecte-opbrengsten.

Paragraaf 4.2.1 van de Plaatselijke regeling bepaalt dat het CvD bestaat uit 10 leden. In dit college zijn alle wijkdiaconieën vertegenwoordigd, dus ook de Immanuëlkerk. Van de 10 diakenen zijn er drie lid van de Algemene Kerkenraad (AK), waarvan één boventallig. De overige zeven zijn geen lid van de AK. Deze diakenen zijn door de AK op gezamenlijke voordracht van de wijkraden van diakenen (de wijkdiaconieën) benoemd.

Het CvD wijst uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester aan. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden op voordracht van het CvD benoemd door de AK. Sinds jaar en dag kent het College een Dagelijks Bestuur bestaande uit voorzitter, secretaris, penningmeester en boekhouder. Een dergelijk Dagelijks Bestuur is functioneel ten behoeve van de voorbereiding van de vergaderingen en de efficiëntie en effectiviteit van handelen van het College.

Wanneer de komende jaren het aantal wijkgemeenten binnen de Protestantse Gemeente Barendrecht (PGB) kleiner wordt, en in het bijzonder wanneer gekomen wordt tot slechts drie wijkgemeenten (Immanuëlkerk, Carnisse Haven en ‘het oude dorp’) kan overwogen worden om per wijkgemeente twee diakenen (in plaats van het huidige ene lid) te benoemen in het CvD. Dit, om daarmee de band met, en de inbreng van de wijkgemeenten in het College te versterken.

Paragraaf 4.2.5. van de Plaatselijke regeling bepaalt dat het CvD eens per vier jaar een beleidsplan vaststelt waarin is vastgelegd wat het beleid is t.a.v. de besteding van de opbrengsten van het diaconaal vermogen. Aan de hand van dit beleidsplan stelt het College jaarlijks in de novembervergadering vast aan welke specifieke doelen de opbrengst van het vermogen besteed wordt. Hierbij wordt als verdeelsleutel gehanteerd 1/3 Immanuëlkerk, en 2/3 overige wijkgemeenten. De afgelopen jaren is uit de opbrengst van het vermogen steeds de jaarlijkse afdracht (‘quotum’) aan de centrale PKN-organisatie in Utrecht betaald. Dit beleid zal der komende jaren worden gecontinueerd.

In de kerkelijke ordonantie zijn in paragraaf 11-4-5 de volgende taken aan de afzonderlijke wijkdiaconieën toevertrouwd:

- opstellen van het rooster van dienstdoende diakenen in hun kerk;
- taken bij avondmaalsvieringen;
- directe ondersteuning van gemeenteleden (in overleg met het Dagelijks Bestuur);
- aandacht geven aan het diaconale karakter van de werelddiaconaatdagen;
- verzorgen van speciale acties (Voedselbank; schoenendozen voor Polen; etc.);
- meedenken over collectiedoelen; en
- meedenken over de besteding van de opbrengst van het vermogen en ander beschikbaar gekomen geld.

Hiermee ligt het hart van de diaconale activiteiten bij de wijkdiaconieën. De wijkdiakenen zijn de ‘ogen, oren en handen’ van de Diaconie van de PGB. Wanneer nuttig of nodig stemmen de diakenen en de wijkdiaconieën over hun bevindingen en/of activiteiten af met de andere wijkdiaconieën en het CvD. Wat betreft het collecteren en de taken bij de avondmaalsvieringen kan worden overwogen om ook de diaconale medewerkers en de gemeenteleden die eerder diaken zijn geweest, te vragen om in deze taken te participeren.

De volgende taken worden voorts aan de wijkdiaconie van de Immanuëlkerk toevertrouwd:

- opstellen van een concept begroting en jaarrekening voor de Immanuëlkerk; deze wordt samengevoegd met de gezamenlijke begroting en jaarrekening van de overige wijken (de concepten worden door het College, na overleg, samengevoegd tot één concept en ingediend bij de AK); en
- opstellen van een concept collecterooster voor de Hervormde wijkgemeente b.a. Immanuëlkerk (de concepten worden door het College, na overleg, samengevoegd tot één concept en ingediend bij de AK).

Jaarlijks organiseert het CvD in oktober/november in een van de kerkgebouwen een thema-avond over een belangrijk maatschappelijk onderwerp voor alle diakenen en andere belangstellenden. Nevendoel van deze bijeenkomst is het bevorderen van het contact tussen de diakenen van de verschillende wijkdiaconieën onderling. In principe worden voor deze bijeenkomsten ook de medewerkers uitgenodigd die zich bij de Stichting Kijk op Welzijn en de Gemeente Barendrecht met de betreffende problematiek bezig houden.

6. *Activiteiten, vermogen en bekostiging*

In de eredienst en andere bijeenkomsten van de gemeente, en in het bijzonder bij de vieringen van het Heilig Avondmaal, dient nadrukkelijke aandacht te worden gegeven aan de diaconale roeping en activiteiten van de Kerk. Van de diaconale voetwassing door Christus, juist tijdens het Laatste Avondmaal, gaat een nadrukkelijke boodschap uit: er is geen waarachtige Maaltijd des Heren zonder diaconaat (1). Deze aandacht voor het diaconaat kan zich uiten in de voorbeden door een van de diakenen en de daaraan voorafgaande verkondiging, maar ook in nadrukkelijke aandacht voor bepaalde diaconale activiteiten tijdens de dienst en daarna bij het koffie drinken. Daardoor kan het diaconale handelen van de gemeenteleden een nadrukkelijker onderdeel worden van de geloofsbeleving en het volgen van Jezus Christus.

Tegelijk kan van deze grotere aandacht voor het diaconaat in de eredienst een wervende invloed uitgaan op de gemeenteleden om zich ook als niet-diakenen in te zetten voor de in de dienst aan de orde gestelde diaconale activiteiten. Dit sluit aan bij Artikel 5, lid 3 van de Kerkorde, waar als taak van de diakenen onder andere wordt gesproken van “de toerusting van de gemeente tot het vervullen van haar diaconale roeping”.

Dit is voor het functioneren van het diaconaat essentieel omdat als gevolg van de veranderende maatschappelijke omstandigheden en het toenemende aantal ouderen en alleenstaanden de behoefte een diaconale aandacht en zorg groeit. Dit maakt dat de diakenen alléén de ambities van onze Diaconie niet zullen kunnen waarmaken. Gelukkig zien we de laatste jaren binnen onze kerken een toenemende belangstelling voor het diaconaat, en een toenemende bereidheid om het ambt van diaken te vervullen. Sterker, sinds een jaar kennen we naast de diakenen ook de diaconaal medewerkers, gemeenteleden die zich extra willen inzetten voor het diaconaat.

Veel diaconale activiteiten vragen primair *aandacht*, zoals voor zieken, eenzamen, mensen die hun partner, een kind of een familielid hebben verloren, gescheiden mensen, mensen die opeens hun baan zijn kwijtgeraakt of die eindeloos aan het solliciteren zijn naar een baan. De Zusterdienst en de Hervormde Vrouwendienst (HVD), maar zij niet alleen, doen voor deze groepen belangrijk werk. Een kaartje of een kort bezoekje is in zulke gevallen niet alleen een teken dat er wordt meegeleefd, maar kan ook de weg effenen om hulp te bieden of hulp te vragen.

Speciale aandacht verdient de verdere ontwikkeling van diaconaal bewustzijn bij de jeugd (6). Regelmatig worden door jongeren in de Kerk en op school acties gehouden om mensen-in-de-knel te helpen. De kindernevendienst en het jeugdwerk kunnen hierin, in samenwerking met de Diaconie, wellicht nóg actiever worden. De vele malen dat in hun bijeenkomsten begrippen als liefde en hulp aan de orde komen, bieden evenzovele malen de gelegenheid om een relatie te leggen met het meer expliciete diaconale werk van de Kerk. Jongerengroepen binnen de Kerk zouden vanuit de Diaconie een budget kunnen krijgen voor diaconale activiteiten om hen te stimuleren na te denken en te discussiëren over de meest effectieve besteding. Daarbij valt de afweging te maken tussen de inzet van het beschikbaar gestelde budget en de persoonlijke inzet van de jongeren voor diaconale activiteiten.

De jaarlijkse jongerendiaconaatdag Diacodoe van de samenwerkende diaconieën van de Barendrechtse kerken, met steun van de Stichting Present, is ook een stap in die ontwikkeling.

In dit alles is in de huidige situatie een goede algemene website van de PGB, met een eigen deel voor elk van de wijkgemeenten, de wijkdiaconieën en het CvD, van groot belang. De Kerk en de kerkelijke en diaconale activiteiten moeten zowel voor de eigen leden als voor de buitenwereld goed vindbaar zijn, en die website moet niet alleen ‘up to date’ informatief zijn, maar vooral ook ambitie en maatschappelijke betrokkenheid uitstralen. Momenteel is dit alleen voor de wijkgemeente Dorpskerk op niveau. Dit punt zou in 2019 voortvarend moeten worden opgepakt. Wellicht kan de recent door de AK aangetrokken communicatie-medewerker hierin een nuttige rol spelen.

Door de Diaconie wordt niet alleen een groot aantal activiteiten uitgevoerd, maar worden ook tal van activiteiten financieel gesteund. Bij aandacht en hulp voor, en financiële steunverlening aan individuele personen en gezinnen vragen we ons niet af of de betrokkene lid is van onze kerk of een ander kerkgenootschap, of in het geheel geen kerkelijke binding heeft. Bij steunverlening aan *organisaties* (lokaal, regionaal of internationaal) is dit, ook gegeven de beperkte middelen en onze missionaire taak, een punt van aandacht.

Wat betreft de financieel ondersteunde activiteiten moeten we onderscheid maken tussen

- ondersteuning van individuele personen/gezinnen; dit betreft in principe steeds een tijdelijke ondersteuning ten behoeve van het oplossen van een incidenteel probleem bij mensen met een inkomen rond het bestaansminimum (bijv. vervangen kapotte wasmachine; volgen van een opleiding door langdurig werkloze; vakantieweken voor ouderen; wegwerken huurachterstand; etc.); boodschappenhulp tijdens ziekte; helpen in Meliom; alle diakenen kunnen jaarlijks zonder toestemming vooraf 150 euro besteden aan het oplossen van een ernstig knelpunt in hun wijk; zij brengen daarover achteraf verslag uit aan de secretaris van het CvD en declareren daar hun kosten;
- bekostiging van de eigen activiteiten (Zusterdienst/HVD; kaartenactie Amnesty International en kaarten voor andere gevangenen, en vakantiekaarten voor oudere kerkleden die waarschijnlijk niet (meer) op vakantie gaan; kerstpakketten; Maaltijden van Hoop; aandacht voor examenkandidaten en mantelzorgers; Vastenactie 40-dagentijd; bijdrage in de kosten van deelname van jongeren aan World Servants en Livingstone projecten; Vakantietas; oliebolactie; bloemen kerkdiensten in De Elf Ranken; Bethelbazar; bloemengroet; maaltijden voor oudere alleenstaanden; etc.);
- ondersteuning van plaatselijke organisaties (Voedselbank, Stichting Present; Zorgnijverij; Hart voor Barendrecht; Platform Vluchtelingen en Statushouders; Hospice De Reiziger; Diaconaal Fonds voor Bijzondere Noden Barendrecht; Kledingbank; etc.; elk najaar kiest het CvD in principe een van deze doelen voor alle avondmaalcollectes in het volgende jaar); organisaties waarmee vanuit de PGB nauw wordt samengewerkt hebben de bijzondere aandacht van de Diaconie;
- ondersteuning van regionale organisaties (Pauluskerk, Stichting Diaconaal Havenproject Rotterdam; Stichting De Hoop voor o.a. verslaafden in Dordrecht; Studentenpastoraat Rotterdam; wijkgebouw De Bron in Rotterdam; inloophuis De Brug in Rotterdam; Stichting De Schuilplaats in Ridderkerk; etc.);
- opbrengst van collectes voor specifieke doelen (het rooster met collectedoelen wordt per kalenderjaar tevoren in het najaar vastgesteld; daarbij geven de wijkdiaconieën en ZWO elk twee collectedoelen aan die zij gecontinueerd of opgenomen willen zien in het collecterooster); bij rampen kan een extra collecte worden gehouden of een donatie worden gedaan vanuit het algemene budget van de Diaconie; en
- ondersteuning van de meerjarige ZWO-projecten (voor de periode 2018-2021 zijn dit Mencoldes (toekomstperspectief voor vluchtelingen in Bogota) en Fundación Universitaria Bautista en de vrouwenorganisatie Gempaz in Cali (gericht op

verzoening tussen bevolkingsgroepen en contextueel bijbellezen) beide in Colombia (de Cie ZWO en het CvD hebben besloten om deze twee projecten van Kerk in Actie in de periode 2018-2021 uit de opbrengst van de jaarlijkse diaconale/MDB-actie met in principe in totaal 50.000 euro per jaar te steunen).

De te verstrekken bedragen zijn afhankelijk van de aard en kosten van een op te lossen knelpunt, c.q. activiteit/project, en worden mede bepaald door de bijdragen van anderen. Ongeveer eenderde van het totaal van vrijwillige bijdragen (jaarlijkse diaconale/MDB-actie) en directe giften (de collectegiften vallen hier uiteraard niet onder) willen we besteden aan de diaconale activiteiten in Barendrecht. De Diaconie stelt het op prijs om naderhand een rapportage/jaarverslag te ontvangen van/over de begunstigden.

Binnen het diaconaat is armoede van oudsher een belangrijk aandachtspunt. Armoede is niet alleen een financieel probleem, maar vooral ook een kwestie van verlies van menselijke waardigheid. Kinderen zijn op dit punt extra kwetsbaar. Iets soortgelijks geldt bij eenzaamheid, machteloosheid ten aanzien van huwelijksproblemen en ernstige opvoedingsproblemen. Daar lopen mensen meestal niet mee te koop. Dat maakt het voor de Diaconie lastig om erachter te komen achter welke voordeuren grote problemen zijn.

Via de Voedselbank, scholen en de gemeentelijke wijkteams zijn vaak wel de schrijnende financiële situaties op te sporen. Soms kunnen openingen worden gevonden langs de weg van een stamtafel in de kringloopwinkel, samen koken, samen eten, huiswerkbegeleiding van de kinderen, samen wandelen of ontmoetingen tijdens het uitlaten van de hond. De uitdaging bij de hulpverlening is om te komen van 'doen voor' naar 'doen met' (7).

Graag zou je zulke personen/gezinnen structureel willen helpen, en willen begeleiden naar financiële zelfstandigheid en het terug krijgen van hun eigenwaarde. Hulp bij het opzetten van een financiële administratie, en in bepaalde gevallen een 'schuldhulpmaatje', kan hier belangrijke ondersteuning geven. Een probleem daarbij kan zijn dat mensen aan de rand van de samenleving soms 'niet kunnen willen'. De *structurele* financiële steun is overigens de verantwoordelijkheid van de overheid (uitkeringen; subsidies, die overigens vaak ten onrechte niet worden aangevraagd; schuldsanering). Waar nodig dient de Diaconie die situaties nadrukkelijk bij de gemeentelijke overheid aan te kaarten.

Door de Diaconie van de PGB wordt ten aanzien van een aantal zaken in het Diaconaal Platform Barendrecht samengewerkt met de diaconieën van de andere Barendrechtse kerken. In dit Platform participeren naast de diaconieën van de PGB ook de diaconieën van de Christelijke Gereformeerde Kerk Barendrecht, de Rooms Katholieke Parochie Sint Augustinus te Barendrecht, de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt Barendrecht-Pernis-Albrandswaard, de Nederlands Gereformeerde Kerk Barendrecht, de Hersteld Hervormde Gemeente Barendrecht en omstreken, de Gereformeerde Gemeente Barendrecht, en de Evangelische Gemeente WaterPort Barendrecht als onderdeel van de landelijke Stichting Raphaëlkerk.

Het Diaconaal Platform Barendrecht heeft als doel om diaconale activiteiten die daarvoor in aanmerking komen onderling op elkaar af te stemmen en waar mogelijk en zinvol daarin samen te werken. Voorbeelden van zulke gezamenlijke activiteiten zijn de jaarlijkse jongerendiaconaatsdag Diacodoe, de oprichting van de Stichting Diaconaal Fonds voor Bijzondere Noden Barendrecht, de initiatieven om te komen tot invoering van het ANWB-project AutoMaatje in Barendrecht ('vervoer op maat' voor mensen met ernstige

mobiliteitsbeperkingen), en de samenwerking in het Platform Vluchtelingen en Statushouders Barendrecht.

Ten aanzien van de jaarlijks door de Diaconie van de PGB te organiseren Thema-avond hebben enkele leden van het Diaconaal Platform Barendrecht in september 2018 voorgesteld om in 2019 deze avond als gezamenlijke Barendrechtse diaconieën te organiseren, en dan prof. dr. Herman Noordegraaf uit te nodigen om te spreken over hedendaags diaconaat.

In toenemende mate vindt vanuit het Diaconaal Platform Barendrecht overleg en afstemming plaats met de Stichting Kijk op Welzijn waarin de Gemeente Barendrecht haar welzijns- en zorgactiviteiten heeft ondergebracht. Het driemaandelijke activiteitenprogramma van deze Stichting wordt ook via de kerken verspreid, en de Stichting verwijst soms cliënten naar activiteiten van de kerken, met name de maaltijden voor alleenstaanden.

De Diaconie zal de jaarlijkse inkomsten uit de Diaconale (MDB) actie en andere giften in principe geheel aanwenden voor bekostiging van diaconale activiteiten. Het CvD is van mening dat de begrippen MDB-actie en Missionaire en Diaconale Bijdrage weinig wervend zijn voor leden die geen nauwe relatie met de Kerk hebben. Besloten is om deze actie met ingang van 2019 'diaconale actie' te noemen, en nog nadrukkelijker dan tot dusver duidelijk te maken waarvoor de gevraagde bijdragen zijn bedoeld, en hoe het geld het jaar daarvoor is besteed.

Het sturen van een herinnering aan de leden die wel een bijdrage hebben toegezegd, maar in december nog niet hebben overgemaakt, blijkt van groot belang om de inkomsten van de Diaconie op peil te houden. Gemiddeld gaat het om tenminste 10.000 euro die na een dergelijke herinnering nog worden overgemaakt.

Ten aanzien van de besteding van eventuele legaten zal het CvD, afhankelijk van de omvang en de situatie, eventueel een meerjarenbeleid voeren.

Het vermogen van de Diaconie van de PGB bedroeg per 1 januari 2018 800.837 euro. Dit bedrag bestaat uit het vermogen zoals dit tot stand is gekomen bij de oprichting van de PGB door de Nederlands Hervormde Kerk Barendrecht, de Gereformeerde Kerk Barendrecht en de Hervormde Gemeente b.a. Immanuëlkerk in 2013, te weten 700.000 euro, vermeerderd met de in 2016 bij de verkoop van obligaties bereikte boekwinst, en verminderd met de in de loop der jaren hieruit betaalde kosten en ondersteuning.

Ook de komende jaren zullen de inkomsten uit het vermogen en een deel van de in 2016 bereikte boekwinst worden aangewend voor betaling van de jaarlijkse afdracht ('quotum') aan de centrale PKN-organisatie in Utrecht. Daarnaast zullen tot maximaal 10% van de in 2016 behaalde boekwinst diaconale activiteiten (extra) kunnen worden gesteund.

7. Toekomst

De meeste traditionele kerken in ons land verliezen al jaren leden, ook de meeste Protestantse kerken. Tot dusver zien we die krimp ook bij onze PGB. De vraag is wanneer dit ledenverlies tot een einde komt, en op welk niveau. Dit ledenverlies wil niet altijd zeggen dat mensen minder geloven. Een deel van de mensen dat afhaakt belijdt en viert het geloof op een minder georganiseerde manier, minder binnen organisaties zoals de Kerk. Met deze teruggang dreigt de gerespecteerde positie die de Kerk nog bij velen heeft, onder druk te komen.

Parallel hieraan vermindert de kennis van de bijbel en de bijbelverhalen, ook van de verhalen die ons oproepen om Jezus te volgen op Zijn Weg, tot heil en bemoediging van anderen en onszelf. En van Zijn oproep om aandacht en hulp te geven aan anderen die die aandacht en hulp zo hard nodig hebben. Dat betekent dat diaconale aandacht en hulp door buitenkerkelijken in toenemende mate niet meer zal worden begrepen als een missie van de Kerk en haar gelovigen. Is dat erg? In het donker valt een licht het meest op! Vroeg of laat zal de bron van dat licht ontdekt worden!

De Kerk en de Diaconie zullen daarom meer naar buiten moeten treden, tevens deel moeten worden van andere verbanden (8). Diverse kerkelijke gemeenten binnen de PKN zijn de laatste jaren met financiële steun van de centrale PKN-organisatie proefprojecten gestart (zie: www.protestantsekerk.nl/subsidie) die zich laten typeren als bijvoorbeeld de Zorgzame Kerk, Buurtcentrum, de Kerk als Herberg, en de Groene Kerk (8.9; www.groenekerken.nl; www.protestantsekerk.nl/actueel/nieuws/kerk-als-herberg-in-nijeveen). Centraal in die proefprojecten staat het creëren van *ontmoetingsplekken*, en het stimuleren van *gemeenschapsvorming*. Dit lukt meestal het best op wijkniveau, en vereist bijna steeds een professionele coördinator/leider. Dit kan een predikant zijn met ambitie en talenten op dit gebied. Binnen zulke vormen van kerkelijke participatie vervaagt vaak het onderscheid tussen de begrippen diaconaal, missionair en pastoraal (7,8). Belangrijk is dan om ten aanzien hiervan als gemeente een gezamenlijke kerkvisie te ontwikkelen.

De vraag is of, en zo ja op welke termijn we in Barendrecht gedwongen worden om ons op deze zaken te bezinnen. Het lijkt onwettelijk, en in ieder geval ver weg. Maar de contacten die er zijn met de andere kerken en met de formele en minder formele lokale welzijnsinstanties zullen waarschijnlijk geleidelijk belangrijker worden voor ons kerkelijk functioneren, onze geloofsbeleving en ons diaconaat.